USNESENÍ

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedkyně Mgr. Evy Šonkové a soudců Mgr. Tomáše Kocourka a JUDr. Miluše Doškové v právní věci žalobce: **F. K.**, zast. Mgr. Faridem Alizeyem, advokátem, se sídlem Stodolní 834/7, Ostrava, proti žalovanému: **Ministerstvo vnitra**, se sídlem Nad Štolou 936/3, Praha 7, proti rozhodnutí žalovaného ze dne 15. 9. 2022, č. j. OAM-318/ZA-ZA12-ZA14-2022, o kasační stížnosti žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 27. 2. 2023, č. j. 20 Az 9/2022-39,

takto:

I. Kasační stížnost **se odmítá** pro nepřijatelnost.

II. Žalobce **nemá** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

III. Žalovanému **se nepřiznává** náhrada nákladů řízení o kasační stížnosti.

IV. Ustanovenému zástupci žalobce Mgr. Faridu Alizeyovi, advokátovi, **se přiznává** odměna za zastupování ve výši 4.114 Kč, která mu bude vyplacena do 30 dnů od právní moci tohoto usnesení z účtu Nejvyššího správního soudu.

Odůvodnění:

I. Přehled dosavadního řízení

[1] Žalobce se žalobou podanou ke Krajskému soudu v Ostravě (dále jen „krajský soud“) domáhal zrušení rozhodnutí žalovaného ze dne 15. 9. 2022, č. j. OAM-318/ZA-ZA12-ZA14-2022. Tímto rozhodnutím žalovaný neudělil žalobci mezinárodní ochranu podle § 12, § 13, § 14, § 14a a § 14b zákona č. 325/1999 Sb., o azylu (dále jen „zákon o azylu“).

[2] Ze spisového materiálu vyplývá, že žalobce je ázerbájdžánské státní příslušnosti. Svou vlast opustil v září 2021, kdy odcestoval na Ukrajinu do Kyjeva. Zde pobýval na základě víza k dlouhodobému pobytu za účelem podnikání. V březnu 2022 odcestoval z Ukrajiny přes Polsko do České republiky, kde požádal o mezinárodní ochranu. Důvodem žádosti je obava z postihu, kterému by byl v zemi původu vystaven, neboť v roce 2020 nenastoupil vojenskou službu. Základní vojenskou službu vykonal mezi lety 2011 a 2013. V roce 2016 byl přes svůj nesouhlas při vypuknutí konfliktu o Náhorní Karabach s Arménií opětovně odveden do armády. V roce 2020 vypukly další boje a ázerbájdžánské orgány se ho znovu

pokusily odvést do armády. Zaslaly mu dvě předvolání a následně ho policie navštívila v jeho bydlišti. Poté se skoro rok v zemi původu skrýval a střídal zaměstnání, následně odcestoval na Ukrajinu. Jeho zdravotní stav je dobrý, vyznává islám a není politicky nijak angažovaný. V České republice ani na Ukrajině žádné příbuzné nemá, v Ázerbájdžánu žije jeho sestra.

[3] Žalovaný naznal, že v případě žalobce nejsou podmínky pro udělení azylu nebo doplňkové ochrany splněny. Důvody žalobcovy žádosti totiž nebylo možné podřadit pod žádný z důvodů uvedených v § 12 až § 14b zákona o azylu. Žalobce se chce prostřednictvím mezinárodní ochrany toliko vyhnout výkonu vojenské služby, aniž by k tomu měl azylově relevantní důvod. Svoje závěry žalovaný opřel o informaci odboru azylové a migrační politiky „Bezpečnostní a politická situace v zemi, Vybrané otázky z oblasti občanských svobod a lidských práv“ o Ázerbájdžánu z července 2022, zprávu Mezinárodní organizace pro migraci (IOM) „Ázerbájdžán, Přehled údajů o zemi za rok 2021“ z května 2022, zprávu Francouzského úřadu pro ochranu uprchlíků a osob bez státní příslušnosti z října 2020 „Částečná mobilizace rezerv v Ázerbájdžánu v průběhu konfliktu v září – říjnu 2020“, informaci Ministerstva zahraničních věcí Nizozemska ze září 2021 „Zpráva o zemi původu: Ázerbájdžán, Povinná vojenská služba“ a informaci Ministerstva zahraničních věcí ČR z prosince 2018 (o vojenské službě).

Obsah žaloby

[4] Žalobce napadl rozhodnutí žalovaného žalobou ke krajskému soudu. Namítal, že žalovaný nezhodnotil všechny okolnosti případu a všechna jeho tvrzení, nezjistil skutkový stav, o kterém by nebyly důvodné pochybnosti. Uvedl, že důvodem jeho žádosti je nesouhlas se službou v armádě. Žalovaný měl nesprávně vyhodnotit, že „horká“ fáze konfliktu v Náhorním Karabachu již pominula, ačkoliv v roce 2022 proběhly další boje, které si vyžádaly desítky mrtvých vojáků. Zprávy citované žalovaným nejsou aktuální. Návratu do vlasti se obává z toho důvodu, že by mohl skončit jako zrádce vyhýbající se vojenské službě ve vězení. Při jednání nově doplnil, že v zemi původu vládne autoritativní režim a je obecně známo, že v takových zemích jsou osoby, které jsou proti režimu, uvězňovány.

Posouzení žaloby krajským soudem

[5] Krajský soud žalobu zamítl. V odůvodnění rozsudku uvedl, že závěry žalovaného lze považovat za přesvědčivé. Odmítání vojenské služby není samo o sobě azylově relevantním důvodem, a to ani tehdy, pokud by byla účast v armádě přímo spojena s rizikem účasti při bojových akcích ve válečném konfliktu. Aby tomu bylo jinak, musel by k prostému odmítání vojenské služby přistoupit ještě další, azylově relevantní důvod. Tímto důvodem může být náboženské či politické přesvědčení nebo zdravotní stav žadatele. Bez těchto okolností je branná povinnost legitimním požadavkem každého státu kladeným na jeho občany. Je zcela běžné, a to i v českém právu, že za nesplnění této povinnosti může být daná osoba potrestána. Hrozba trestního stíhání za vyhýbání se vojenské službě je azylově relevantní pouze tehdy, pokud lze předpokládat, že by daný trest způsobem výkonu nebo intenzitou porušoval lidská práva, nebo pokud by se žadatel o azyl musel v případě výkonu vojenské služby účastnit bojových operací odporujících mezinárodnímu právu. Krajský soud dodal, že důvody pro udělení doplňkové ochrany v případě nebezpečí mučení,

nelidského či ponižujícího zacházení nebo trestu lze shledat pouze tam, kde takové nebezpečí reálně a bezprostředně hrozí, nikoliv tam, kde vůbec nastat nemusí či může nastat jedině v případě přidružení se jiných okolností nebo skutečností, které dosud nelze předjímat. Není pak úlohou soudu domýšlet za žalobce azylově relevantní důvody. Z výpovědi žalobce totiž nevyplývalo, že by měl být po svém návratu do vlasti vystaven hrozbě nebezpečí nelidského či ponižujícího zacházení, trestání či mučení. Důvodem pro udělení mezinárodní ochrany nemůže být ani samotná skutečnost, že v zemi původu žalobce vládne nedemokratický, autoritářský režim.

[6] Krajský soud se rovněž vyjádřil ke stavu konfliktu mezi Arménií a Ázerbájdžánem. Ten v době rozhodování soudu již nebyl v „horké“ fázi. K obnovení bojů došlo dne 13. 9. 2022 a trvalo to asi měsíc. Jelikož bylo rozhodnutí žalovaného vydáno dne 15. 9. 2022, míjela se převážná část tohoto časového období, kdy byl konflikt obnoven, s vydáním rozhodnutí žalovaného. Ani v „horké“ fázi konfliktu však nebylo možné hovořit o konfliktu totálním, proto není pravděpodobné, že by byl žalobce v případě návratu do vlasti jakkoli ohrožen.

II. Obsah kasační stížnosti a vyjádření žalovaného

[7] Proti rozsudku krajského soudu podal žalobce (dále též „stěžovatel“) kasační stížnost, jejíž důvody podřadil pod § 103 odst. 1 písm. a) a d) zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního (dále jen „s. ř. s.“). V ní uvedl, že měl v Ázerbájdžánu důvodné obavy o svůj život spojené s potenciálním trestním stíháním a s možným nasazením do bojů o Náhorní Karabach. V zemi původu byl i po odstěhování na Ukrajinu stále hledán a je tam považován za zrádce. Soud toto nebral v potaz, a proto je jeho rozsudek nepřezkoumatelný. Závěr krajského soudu, že k trestnímu stíhání v obdobných věcech nedochází, je nesprávný. Rozhodnutí soudu stěžovatel považuje za čistě formální, stručné a nedostatečně odůvodněné. Soud nereagoval adekvátně na některá tvrzení stěžovatele a nevyjádřil se k některým spekulacím obsaženým v rozhodnutí žalovaného. Žalovaný nezjistil dostatečné informace o zemi původu stěžovatele a ty, které zjistil, nesprávně vyhodnotil. V Ázerbájdžánu vládne autoritativní režim prezidenta Ilhama Alijeva, který se vyznačuje diktaturou a tvrdými represemi vůči politickým protivníkům. Politická opozice je zde nepřípustná. Ani tento fakt nebral soud ve svém rozsudku v potaz. Soud nevzal v úvahu, že by se stěžovatel mohl potenciálně v případě odvodu do armády zúčastnit bojů, během nichž by docházelo ke zločinům proti lidskosti a válečným zločinům. Rovněž nevzal v potaz, že stěžovatel je v zemi původu bezdůvodně pronásledován pro svůj nesouhlas s nástupem k základní vojenské službě. Rozsudek soudu označil za nepřezkoumatelný a nezákonný.

[8] Žalovaný se ve vyjádření ke kasační stížnosti ztotožnil se závěry krajského soudu a odkázal na své rozhodnutí, jakož i vyjádření k žalobě. Uvedl, že rozsudek soudu byl vydán v souladu s judikaturou i s platnými předpisy. Navrhl, aby Nejvyšší správní soud kasační stížnost odmítl pro nepřijatelnost, případně ji zamítl.

III. Posouzení kasační stížnosti

[9] Nejvyšší správní soud nejprve posoudil zákonné náležitosti kasační stížnosti a konstatoval, že byla podána včas, osobou oprávněnou, proti rozhodnutí, proti němuž je kasační stížnost ve smyslu § 102 s. ř. s. přípustná, a stěžovatel je v souladu s § 105 odst. 2 s. ř. s. zastoupen advokátem.

[10] Dále se Nejvyšší správní soud zabýval přijatelností kasační stížnosti. Podle § 104a odst. 1 s. ř. s. Nejvyšší správní soud odmítne kasační stížnost ve věcech, které jsou v řízení před krajským soudem rozhodovány specializovaným samosoudcem, pro nepřijatelnost, pokud tato stížnost svým významem podstatně nepřesahuje vlastní zájmy stěžovatele.

[11] Vymezením institutu nepřijatelnosti a výkladem konceptu přesahu vlastních zájmů stěžovatele se Nejvyšší správní soud podrobně zabýval v usnesení ze dne 26. 4. 2006, č. j. 1 Azs 13/2006-39, č. 933/2006 Sb. NSS. O přijatelnou kasační stížnost se podle tohoto usnesení může jednat v následujících typových případech: 1) kasační stížnost se dotýká právních otázek, které dosud nebyly vůbec či nebyly plně řešeny judikaturou Nejvyššího správního soudu, 2) kasační stížnost se týká právních otázek, které jsou dosavadní judikaturou řešeny rozdílně, 3) kasační stížnost bude přijatelná pro potřebu učinit judikaturní odklon, tj. Nejvyšší správní soud ve výjimečných a odůvodněných případech sezná, že je namístě změnit výklad určité právní otázky, řešené dosud správními soudy jednotně, 4) v napadeném rozhodnutí krajského soudu bylo shledáno zásadní pochybení, které mohlo mít dopad do hmotně-právního postavení stěžovatele. O zásadní právní pochybení se v konkrétním případě může jednat především tehdy, pokud: a) krajský soud ve svém rozhodnutí nerespektoval ustálenou a jasnou judikaturu a nelze navíc vyloučit, že k tomuto nerespektování nebude docházet i v budoucnu, b) krajský soud v jednotlivém případě hrubě pochybil při výkladu hmotného či procesního práva.

[12] Nejvyšší správní soud považuje za vhodné zrekapitulovat judikaturu, která na daný azylový případ dopadá a na kterou ostatně správně poukázal i krajský soud. Z té vyplývá, že branná povinnost je považována za legitimní požadavek každého státu kladený na jeho občany a její odmítání nelze samo o sobě považovat za důvod k udělení mezinárodní ochrany (např. rozsudek NSS ze dne 7. 8. 2012, č. j. 2 Azs 17/2012-44). Možnost trestního stíhání pro nenastoupení vojenské služby je azylově relevantním důvodem pouze tehdy, pokud je trestní sankce důsledkem toho, že se daná osoba odmítne zúčastnit bojových operací odporujících mezinárodnímu právu, nebo že mu hrozí trest, jehož intenzita či způsob výkonu zakládá porušení lidských práv (např. usnesení NSS ze dne 15. 6. 2016, č. j. 4 Azs 72/2016-29, či rozsudek NSS ze dne 10. 12. 2021, č. j. 5 Azs 19/2020-45). Citované usnesení se navíc týká případu, kdy stěžovatel odmítal výkon vojenské služby z důvodu svědomí (obdobně tomu bylo i v dalším krajským soudem citovaném rozhodnutí NSS č. j. 2 Azs 135/2016-34). Ani důvod svědomí, zejména pokud je vyjádřený v obecné rovině (odpor k zabíjení), pak Nejvyšší správní soud za azylově relevantní důvod v těchto věcech nepovažoval. V nyní projednávané věci stěžovatel otázku svědomí či obecného přesvědčení po dobu správního ani soudního řízení nezmínil. Důvody jeho odmítnutí vojenské služby Nejvyššímu správnímu soudu nejsou známy. Zdá se tak, že stěžovatel jednoduše nechce do armády. To však důvodem k udělení mezinárodní ochrany není.

[13] Žalovaný vycházel z výše uvedených zpráv, které mapují politickou situaci týkající se Náhorního Karabachu a lidskoprávní situaci v Ázerbájdžánu. Z těchto podkladů mj. vyplývá, že trestní stíhání za vyhýbání se vojenské službě nejsou v Ázerbájdžánu běžná, resp. neexistují zprávy o tom, že by k nim docházelo. Dále z nich vyplývá, že v roce 2020 došlo v Ázerbájdžánu k částečné mobilizaci záloh, ta se ale týkala spíše specializovaných vojenských postů a důstojníků. Z podkladů ve spise nevyplývá, že by do některé z těchto kategorií stěžovatel spadal. Z předmětných zpráv rovněž vyplývá, že velkou část ázerbájdžánské armády tvoří dobrovolníci. V říjnu 2020 mělo dojít k povolání k výkonu vojenské služby mužů narozených mezi lety 1985-2002, kteří prozatím nesplnili svoji vojenskou povinnost. Ti se ale neměli žádných bojů zúčastnit, pouze podstoupit vojenský výcvik. Tyto podklady stěžovatel nijak konkrétně nezpochybňoval, kromě toho, že je označil za zastaralé. Za zastaralé je však považovat nelze, neboť mapují situaci v jejích relevantních aspektech právě k době, kdy nastaly skutečnosti, které jsou podstatné pro stěžovatelův azylový příběh. Lze tedy uzavřít, že žalovaný i krajský soud vycházeli z věcně i časově relevantních podkladů, jejichž obsah nebyl stěžovatelem jakkoliv zpochybněn a z nichž plyne, že stěžovateli v případě návratu do vlasti nehrozí nepřiměřený trest za vyhýbání se vojenské službě. Rovněž z žádného podkladu ve spise nevyplývá, že by jeho potenciální účast v armádě (která je však pouze hypotetická) byla spojena s páchání válečných zločinů či zločinů proti lidskosti.

[14] Žalovaný i krajský soud se touto otázkou podrobně zabývali, vycházeli z výše uvedené judikatury Nejvyššího správního soudu a na podkladě zpráv o zemi původu a výpovědi stěžovatele dospěli k závěru, jenž odpovídá judikatuře. Stěžovateli nelze přisvědčit, že by žalovaný či krajský soud opomenuli jím uváděné skutečnosti či se s nimi nevypořádali. Jejich rozhodnutí proto nejsou nepřezkoumatelná pro nedostatek důvodů.

[15] Na posouzení věci nemůže nic změnit ani skutečnost, že stěžovatel pochází ze země, kde vládne autoritářský režim. Nejvyšší správní soud k tomu uvádí, že stěžovatel ve své výpovědi ve správním řízení a ani v podáních učiněných v soudním řízení nezmínil, že by měl jakékoliv problémy s režimem v zemi původu. Rozhodování o udělení mezinárodní ochrany se odvíjí od individuální situace každého žadatele, přičemž je třeba vždy s ohledem na konkrétní azylový příběh a zprávy o zemi původu posoudit, zda by žadateli osobně s požadovanou mírou pravděpodobnosti hrozilo nebezpečí pronásledování nebo vážná újma. Obecné tvrzení o existenci autoritářského režimu v zemi původu stěžovatele, který potírá politickou opozici, tedy nemůže obstát (srov. rozsudek NSS ze dne 21. 7. 2005 č. j. 3 Azs 303/2004-79), pokud není stěžovatel sám protirežimně politicky činný. Stěžovatel uvedl, že se o politiku nezajímá, žádné problémy s režimem nezmínil. Krajský soud se s touto otázkou vypořádal v souladu s citovanou judikaturou, na kterou výslovně poukázal. Ani v tomto případě tak nelze považovat jeho rozsudek za nepřezkoumatelný.

[16] Závěrem lze podotknout, že ani během obnovení bojů mezi ázerbájdžánskou a arménskou armádou nebylo možné tento mezinárodní ozbrojený konflikt považovat vzhledem k jeho omezenému rozsahu na oblast Náhorního Karabachu za tzv. totální konflikt. Sám stěžovatel přitom bydlel v hlavním městě Baku. Není proto dán důvod pro udělení doplňkové ochrany z důvodu dle § 14a odst. 2 písm. c) zákona o azylu.

[17] Nejvyšší správní soud tedy uzavírá, že otázky, k nimž se vztahují jednotlivé kasační námitky, již byly všechny judikaturou vyřešeny, přičemž posouzení daných otázek krajským soudem je v zásadě souladné s touto judikaturou (shodně viz usnesení NSS ze dne 19. 6. 2023, č. j. 4 Azs 155/2023-30, které se týká skutkově obdobné věci s totožnými kasačními námitkami). Kasační stížnost je tedy nepřijatelná ve smyslu § 104a odst. 1 s. ř. s.

IV. Závěr a náklady řízení

[18] Jelikož je kasační stížnost nepřijatelná, Nejvyšší správní soud ji podle § 104a odst. 1 s. ř. s. odmítl.

[19] O náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti soud rozhodl podle úspěchu ve věci v souladu s § 60 odst. 1 větou první s. ř. s. ve spojení s § 120 s. ř. s. (usnesení rozšířeného senátu NSS ze dne 25. 3. 2021, č. j. 8 As 287/2020-33, č. 4170/2021 Sb. NSS, či usnesení NSS ze dne 16. 6. 2021, č. j. 9 As 83/2021-28). Stěžovatel v řízení nebyl úspěšný, proto nemá právo na náhradu nákladů. Procesně úspěšnému žalovanému nevznikly náklady převyšující náklady běžné úřední činnosti, proto mu soud náhradu nákladů řízení nepřiznal (usnesení rozšířeného senátu NSS ze dne 31. 3. 2015, č. j. 7 Afs 11/2014-47, č. 3228/2015 Sb. NSS).

[20] Usnesením krajského soudu ze dne 12. 12. 2022, č. j. 20 Az 9/2022-16, byl stěžovateli ustanoven zástupcem advokát Mgr. Farid Alizey. Zástupce ustanovený v řízení před krajským soudem, je-li jím advokát, zastupuje navrhovatele i v řízení o kasační stížnosti. V takovém případě platí hotové výdaje a odměnu za zastupování stát (§ 35 odst. 10 s. ř. s.). V projednávané věci učinil zástupce stěžovatele v řízení o kasační stížnosti jeden úkon právní služby, a to sepsání kasační stížnosti. Odměna ustanoveného zástupce tak činí 3.100 Kč [§ 7 bod 5, § 9 odst. 4 písm. d) vyhlášky č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif)] a náhrada hotových výdajů 300 Kč (§ 13 odst. 4 advokátního tarifu). Celková částka je dále zvýšena o náhradu daně z přidané hodnoty ve výši 21 %, jelikož ustanovený zástupce je plátcem této daně (§ 57 odst. 2 s. ř. s.). Celková výše odměny a náhrad činí 4.114 Kč (3.100 + 300 + 714). Tato částka bude vyplacena zástupci stěžovatele z účtu Nejvyššího správního soudu ve lhůtě 30 dnů od právní moci tohoto rozhodnutí.

P o u č e n í : Proti tomuto usnesení **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 10. srpna 2023

Mgr. Eva Šonková
předsedkyně senátu

pokračování